

Вірші



Ли Бо

Сосна біля південної галереї

Поблизу галереї
росте сосна-одиначка —

В такої, природно,
розкидисте гілля й густе.

Вітрець навколишній
навіть на хвильку не вщухне:

Йому тут воля —
тож дме він і вдень, і вночі.

Затінений стовбур
покрився плямами моху.

А в пишній хвої
повітря неначе мигтить.

Чи вдасться їй досягти
надхмарної висі?

Це ж треба рости
аж декілька тисяч чі*!

* чі — приблизно 30 см.

Печаль на яшмовому ганку

На яшмових сходах
біліє холодна роса.—

Промокли панчохи.
Пливуть мовчазні небеса.
Дивлюсь крізь фіранку
на місяць осінній печальний,—
На тихій воді він тремтить
і повільно згаса.

Входжу в річку

Входжу в річку, грає осіння вода...
люблю свіжість цих лілій...
зриваю квіти, граюсь перлинами на
пелюстках,
хвилюється заводь...
Дивна ця година... громадяться шовкові
хмари...
хотів би подарувати це все тому, хто за
далеким небокраєм;
з тим, про кого думаю, нам не зустрінись
більше...
в горі й надії дивлюся туди... північний
вітер в обличчя.

Призахідне сонце навіює думки про гори

Опісля дощу
заяріла паруюча зелень.

Західним рум'янцем
взялося розчахнуте небо.

Весни будівничі —
тепло і вітрець зі сходу —

Пишаються квітням,
найкращим своїм творінням.

Та квіт опаде
і настане глибокий вечір.

Це так зрозуміло! —
І я не тамую зітхання.

Одна тільки мрія —
відвідать прославлені гори,

Щоб там, окримівшись,
пізнати Велике Дао!

Запитання і відповіді у горах

Мене спитали, в чому смисл мого життя у
горах.

Я усміхнувсь і промовчав, ну що тут
говорити!

З дерев опалі пелюстки пливуть у далечі-
безвісті —

В новий, у зовсім інший світ, байдужі до
людського!

Пісня про схід і захід сонця

Сопне виходить
із закамарків Сходу,
Ніби здіймається
з самого споду земного.
Пропливе по небу
й зникає в Західнім морі...
А де ж бо стайня
для шістки його драконів?
Світило, як стало світити,
ніколи вже й дня не спочине.
В людині ж — нема тої сили,
щоб рухатись довго, як сонце.
Весною не дякують стебла
промінню — за квіти розпуклі.
Не зляться на вітер осінній
дерева — за зірване листя.
Не знаємо, хто це бичем
підстьобує пори року,
Та є природний закон:
усе процвітає й вмирає.
Візнице сонця Сіхе,
чому в безбережних хвилях
Ти ввечері топиш його
й сама всю ніч байдикуєш?
А був же колись, Лу Ян² —
от сила духу! —
На небі сонце спинив,
змахнувши списом.

Перекладач: Г. Турков

Проводжаю друга

Темні гори північні
за містом стоять, мов стіна.

Світлі води за муром міським
пропливають зі сходу.

Попрощаємось тут:
жде тебе неблизька далина,

Піднімають вітрила,
і човен виходить на воду.

Хмари плинуть, і думи
мені повідають твої,

Будить сум у душі
це повільне прозоре смеркання

Ти рукою махнеш -
і, схилиючись до течії,

Кінь мій журно в цю мить
заірже в тишині на прощання.

Думка про гостя

Гість морський торговельний
супутного вітру чекає.

Корабель одпливає
на захід, а може, й на схід.

Він мов птиця на крилах,
якої ніщо не лякає,-

У просто?ри шугнула,
й навіки пропав її слід.

Печаль

Красуня не відходить
од вікна.

Хитнулася фіранка
запашна.

Я бачу на очах
пекучі сльози,-

По кому ж то сумує
так вона?

В зимовий день повертаюсь
до своєї старої хати в горах

З очей моїх втомлених
ще не зітер я сльози?,

Ще пил на одежі чиновницькій
отьмарює взори.

Єдину стежину
обплутали пліті лози?,

У небі високому
сяють засніжені го?ри.

Вже листя опало,
гуде під ногами земля,

І хмари завмерли,
і вітер віщує негоду.

Бамбук молодий
піднімає зелене гілля,-

Дерева старі
погнили і попадали в воду.

Собака прибіг і загавкав,
напевно, з села.

Давно вже замшіли
Руїни моєї хатини.

З розбитої кухні
фазан полетів, як стріла.

Плач мавпи старої
нагадує голос дитини.

А птаство мовчить,
не щебече на голих гілках,

Звірюжки якісь
протоптали сліди біля хати.

Книжки розгортаю -
вже міль розплодилась в книжках,

Під ліжком моїм
завелися малі мишенята.

Слід жити по правді -
вся мудрість у цьому, вся сіль.

Про світ я замислююсь,
і про життя та людину.

Якщо доведеться
рушати мені і відціль,-

Я краще навіки
живий схоронюсь в домовину.

По той бік кордону

I

Невчасно лягли
на Тянь-Шань глибокі сніги,

Ні квітки немає -
холодна пустеля навкруг.

А флейта розносить
мелодію, повну нудьги,-

"Поламані верби",
до болю знайомий мотив!

Під грім золотих барабанів,
удень ми б'ємось

I важко дримаєм
на яшмових сідлах вночі.

Хоч би нам і вмерти отут
серед гір довелось,-

Дізнається князь Лоулана
про наші мечі!

II

Імператорське військо
зіходить в північні пустелі,

Рвуться варварів коні
із наших напитися рік.

Проти стріл і списів
стоїмо непохитно, як скелі,

Нас безмежна любов до вітчизни
з'єднала навік.

Снігом з пригорщі гасимо
спрагу пекучу над морем,

На холодних курганах ночуємо
в мертвих пісках,

Лиш коли ми у битвах
напасників військо поборем,-

Зможем гордо сидіть
на вишиваних подушках.

III

Неначе вихор, огирі
виносять нас на шлях,

Свистять ремінні нагаї,
дорогу рвуть копита.

Прощай, вітчизно! Стріли сплять
в крутих сагайдаках,

Але "Небесних гордіїв"
ми мусимо розбити.

Коли ж закінчаться бої
і коні спинять лет,

І над морями крові й сліз
ти гордо пройдеши, славо,-

Нас не згадають, вояків,-
в столиці лиш свій портрет

Побачить пишний генерал,
герой Хо Пяо-яо.

IV

Білі коні
і жовта фортеці стіна

Сняться нам,
наче хмар і пісків далина.

В дні печалі згадай,
що в далекім краю,

В прикордонній заставі
вночі я стою.

Світлячки пролітають
в твоєму вікні,

Місяць легко пливе
по промерзлій стіні.

Вітер свище в саду,
б'ється гілка в вікно.

Листя бідних утунів
пожовкло давно.

І немає тебе,
і печаль, і пітьма,-

Сльози ллються з очей,
але все це дарма...

V

Знову варварів орди
спускатися з гір почали.

Знов на битву в пустелю
виходять небесні солдати.

Генерали вже "тигрові знаки"
свої роздали,

Знову будуть бійці
головою в пісках накладати.

Дальній місяць на стріли
і сагайдаки погляда,

Візерунками паморозь
зброю укрила криваву.

Не зітхай надаремно,
дружино моя молода,-

Ще тривають бої,
ще я, може, вернусь на заставу.

VI

Спалахнули в пустелі
сигнальні вогні,

Над палацами хмари
криваво пливуть.

Імператор велить -
знову бути війні.

Грізно б'ють барабани,
і сурми ревуть.

Духів чари не в жарт
в небесах затялись.

В межигір'ї Луншань
барабан не змовка.

Я піду напролом,-
може, й змовкне колись

Чвара духів війни
під мечем вояка.

На мотив "Діндуху"

Вирушаю в Юньян
по широкій ріці.

Осідлали цю річку
заможні купці.

Коли буйволам спека
ламає хребти,

Важко людям човна
на колодах тягти!

І води не нап'єшся -
вода тут брудна,

І твій чай в чайнику
?скаламутивсь до дна.

А як пісню бурлак
заспіває - "духу",

Серце рветься від болю
на довгім шляху.

Над рікою у скелях
раби-рубачі

Дикий камінь ламають
удень і вночі.

Кинеш погляд на гори,
на Дан і на Ман,

І на очі сльоза
напливе, мов туман.

Слухаю, як чернець Цзюнь З Шу грає на цитрі

Чернець, мій знайомий,
з західного краю прибув,

З вершини Емей
свою цитру чудову приніс,-

Для мене він струни
легкою рукою торкнув,

І я мов почув,
як гуде по ущелинах ліс.

Струмком почуттів
обізвалася в серці луна,

Від гір смарагдових
до неба відкрилася путь,

А цитра замовкла -
така залягла тишина,

Що чути було,
як ті хмари осінні пливуть.

Згадую східні гори

Східних гір я давно вже
не бачив... З тих пір

Перецвівсь на трояндах
червоний убір.

Білі хмари ще, може,
й розійдуться в небі,

Але місяць,
у чий він покотиться двір?

Весняної ночі в Лояні чую флейту

Чути з дому чужого в темряві
флейти ніжної тихий спів.

Вітерець весняний мелодію
"Верб поламаних" підхопив.

Над Лояном вона колишеться,
а в душі моїй постає

Рідний край за дальніми далями
в білім цвіті рідних садів.

На самоті сиджу в горах Цзінтіншань

Згряя птиць пролетіла
і зникла ту ж мить вдалині,

Сиротлива хмаринка
за ними слідом поспішає.

Я на гори дивлюся -
і не набридає мені,

Горам також на мене
дивитися не набридає.

БЕЗ НАЗВИ

Не тільки місяць
та сонце ясне? -

Не знає спокою
світ.

Людей невтолима
жага жене,

А жить їм
так мало літ.

Гора Пенлай
на просторах морських,

Кажуть,
встає з води,-

В гаях нефритових
і золотих,

Мов жар,
палають плоди.

Зірви той плід
і з'їж хоч один -

Юним будеш
весь вік...

...Хотів би я сплинути
в небо, як дим,

Змучений
чоловік.

Рано-вранці виїжджаю з міста Боді

Одпливаю з Боді,-
хмари в небі пливуть, наче в сні.

До Цзянліна далеко,
вернусь я надвечір чи ні?

На обох берегах
над рікою регочуться мавпи,

Але тисячі гір
залишились уже вдалині.

Альтанка Лаолао

Гостей проводиш,
і завжди - в душі хвилювання,

Коли ти побачиш
ці різьблені тонко стовпи.

Весінньому вітру
відома печаль розставання -

Він листям не хоче вкривати
галуззя верби.

Чанганські мотиви

I
Коли я дівчиськом малим була,
у вісім чи дев'ять літ,-

Збирала квіти я у садку,
бавилась біля воріт.

Бамбуковий коник... На ньому тоді
до мене ти приїздив.

Як гарно було сваритися нам
за гілочку диких слив!

Ми разом жили у селі Чангань,
давно вже минув той час,-

Маляток двоє малих - ні журби
не знали ми, ні образ.

II
В чотирнадцять років мене ти взяв,
тепер я навіки твоя.

Мале дівчисько, в ті давні дні
тебе соромилась я.

Від тебе я довго - цілий рік -
ховалася по кутках.

Ти кликав мене, а я не йшла,
тремтіла і билась, мов птах.

Розправила брови, коли мені
минуло п'ятнадцять літ,

І вперше відчула, що на тобі
для мене зійшовся світ.

Нехай же буду я вірна тобі,
мов той підмуток - стіні.

О, тільки б з вежі не довелось
тебе виглядати мені!

Мені шістнадцять, а ти подавсь
надовго в далеку путь.

В міжгір'ї Цюйтан реве потік
і скелі стіною встають.

У п'ятому місяці в ті краї
нелегко конем пройти,-

Там свище вітер і мавпи кричать,
і в кризі гірські хребти.

III

Давно вже не видно твоїх слідів
на стежці біля воріт.

Зеленим мохом, неначе сном,
укрився й поріс твій слід.

Зеленого моху ані скосить,
ані конем стравить,-

Осінній вітер в похилих кущах
пожовклим листям шумить.

У восьмому місяці знов до нас
метелики прилетять,-

По двоє літають вони в саду
і крильцями тріпотять.

Як гірко дивитись мені на них -
одна я, завжди одна,

І в'яне мій цвіт, і ста?ріюсь я,
й не диво, що я смутна.

IV

Та рано чи пізно додому ти
прибути маєш з Саньба,-

Цієї звістки зо дня на день
чекає твоя раба.

Я вийду з дому назустріч тобі,
чи дощ впаде, чи роса,-

Далека дорога, а я пройду
хоч би й до Чанфинса.

V

Коли я в своїй світличці жила
дівчиськом ще молодим,

Байду? же до того мені було,
чи в світі вітер, чи дим.

А вийшла заміж - змінився світ,
і ранки, і вечори,

Не знаю, що? мені принесуть
на крилах своїх вітри.

Я знаю південний вітер,- дме
у п'ятому місяці він,-

З тим вітром, мабуть, мій чоловік
вітрила підняв на Балін.

Західний вітер вітрила човнів
у восьмому місяці рве,-

Можливо, з тим вітром мій чоловік
тепер по Янцзи пливе.

Але чи та? зустрічає тебе,
чи інша приймає даль,-

Короткі зустрічі в нас, а по них
безмірно довга печаль.

VI

Скажений вітер бився й ревів
всю ніч, наче довгий вік.

А мій подорожній, де він тепер
блукає, мій чоловік?

Коли б до мене тебе приніс
легкий, наче хмара, кінь,-

Я стріла б тебе на схід від Ланьчжу,
де води вкриває тінь.

Мов вірних качечок пара - юньянь,
у лузі б ми ізійшлись,

Мов двоє пташо?к на зеленій парчі,-
і все було б, як колись.

Та ти далеко, а дні пливуть...
Як жаль мені юних літ!

Мені шістнадцять - моя краса
неначе персика цвіт.

О, чом я заміж пішла за купця!
Одна я ночі й дні...

Спливає вода - і сумно мені,
вітер - і сумно мені.

Нічний крик ворона

Під жовтими хмарами
ворон над містом кричить,

Притулку шукає на дереві
ніч одпочить.

А жінка з Цзіньчжоу
од кросен своїх не встає,

Прозору парчу
невідомо для кого снує.

Спинила свій човник,
а ниті пливуть золоті...

Як гірко їй ніч ночувати
в журбі й самоті!

Печаль у палаці Чанминь

Над Західною вежею
вітер затих,

В небі синьому
котиться зоряний Віз.

Тиха пустка в покоях
гуде золотих,

Світлячок пролетить
і впаде на карниз.

Місяць тьмяно освітлює
па?лац Чанминь,

Але сум, що бреде
від стіни до стіни,

На корицевий па?лац
поклав свою тінь,-

Не помітили в па?лаці
навіть весни.

Павутиння осіннє
давно обплело

Всі чотири покої.
Проблисне на мить

І одіб'є притьмарене
місяця тло

Бідну жінку, що в па?лаці
ночі не спить.

На мотив "Даті"

Відбилися мури Саньяну
в річній бистрині.

Велика Загата
убралася в цвіт навесні.

Стою на Великій Загаті,
а серце болить,

Коли подивлюся на хмари
й південну блакить.

Цей вітер весінній,
що віє з далеких долин,-

Він сон мій і спокій розвіяв
гіркий, як полин.

Тебе я не бачу, коханий,-
і що та весна,

Коли не приносить
від тебе вістей далина!

Сидячи вночі, читаю

Зимова ніч і стужа нічна -
і краю немає їй.

В північнім залі читаю я,
всю ніч не склепивши вії.

Джерела й води скував мороз,
промерз крем'янистий шлях,

Холодне світло місяць пролив
на скирти в сумних полях.

Ясний світильник у небі згас,
у темряву все втопив,-

Я стримую сльози, володарю мій,
колише мене твій спів.

Є в пісні звуки і є мотив,
я знаю його давно,-

З отими звуками почуття
мої злилися водно.

Немає слів, що могли б вмістити
печаль мою і любов,-

Співай, володарю мій, співай,
хай щастя вернеться знов.

**На мотив
"Місяць над Гуаньшанем"**

Повний місяць скотився
на гребінь гори,

Хмари купчаться в небі,
прозорі, як вдень,-

І за тисячі лі
долітають вітри

До холодних пустель -
на заставу Юймень.

З військом тут імператор
проходив колись,

Коли варвари рвалися
до зраних піль,-

Не сьогодні бої
в цих полях почались,

А не видно, щоб люди
вертались відціль.

Воїн думає
про батьківщину свою,

Про дружину й дітей,
про дороги війни...

Довгу ніч я на вежі
високій стою,

І зітхання його
мені чуть з далини.

**Думки про чоловіка, що пішов
воювати далеко за кордон**

Торік, коли ти попрощав
свою дружину молоду,

Метелики поміж трави
в південнім пурхали саду.

А нині, як тебе згадать,
як пригасити серця жар,

Коли відціль західних гір
не видно з-поза цінських хмар?

Ох, до застави Юйгуань
відціль п'ять тисяч довгих лі!

Послать листа? Чи дійде він,
той бідний лист, на край землі!

Осінні почуття

Скільки днів ми в розлуці,
а серцю немає розради.

Рис давно уже встиг
прорости біля наших воріт.

У кущах не змовкають -
від холоду плачуть цикади,

І все нижче схиляється
в хмарах густих небовид.

Світлячкам їх ліхтарики
біла роса погасила,

Біла паморозь вкрила
холодну осінню траву.

Рукавом прикриваюся -
стримати сльози несила,

Тільки спомином щастя
й чеканням на тебе живу.

Почуття образи

Нова дружина - квітка молода.
Недовго їй судилося цвісти.

Стара - на яшму схожа, так чому ж
тепер її вже не цінуєш ти?

Природа квітки - запахуща мить.
Що знають юні про любов серця?

А серце яшмове - воно й любить,
і вірним будь уміє до кінця.

Й стара дружина юною була,
що тут казати, коли й слів шкода!

Й вона старою стане, певен будь,
твоя нова дружина молода.

Не забувай же про царицю Чень.
Як гордо зневажала всіх вона!

Тепер її покої золоті
вкриває павутиння сивина.

Весняні думки

Там у тебе ледь-ледь
почали зеленіти поля,

А у нас вже шовковиця
важко схилила гілля.

Коли б ти про дорогу до мене
помислити міг,-

Серце б, мабуть, од щастя
порвалося в грудях моїх.

Пісня про північний вітер

Починається царство драконове,
за Північними ворітьми.

Полум'яні ікла прорізають
непорушний простір пільми.

Не доходить ні світло сонячне,
ані місяць не пропливе,-

Лиш північний вітер регочеться
або штурма люто реве.

Тільки сніг летить межигір'ями,
і ламає гілля в садах,

І вкриває, немов циновкою,
старовинної вежі дах.

Я сумую дванадцять місяців,
безліч довгих ночей і днів,

Я давно розучилась сміятися
і забула про щирий спів.

До воріт притулюся зажурено,
перехожим дивлюся вслід.

Скільки мужу моєму випало
на військовій дорозі бід!

Розлучилися ми, попрощалися -
не могли розійтись ніяк.

Ось висить на стіні твій ти?гровий,
вкритий золотом сагайдак.

Дві стріли в опе?ренні білому...
Хоч і гостра кожна стріла,

Оселився павук між стрілами,
тоскна павоть їх повила.

Сагайдак той пилом вкривається,-
що робити я маю з ним,

Якщо муж мій уже не вернеться
з поля бою у рідний дім?

Я давно не можу дивитися
на дарунки твої без сліз,-

Ось лежать вони сивим попелом,
ось вже й вітер його розніс.

Коли Жовта ріка розіллється,
то загачують береги,

А назустріч вітру північному
важко поночі йти крізь сніги.

**Жартома присвячую моєму другові Ду
Фу**

На гірській верховині,
де вибігли сосни на схили,

Випадково зійшлися
ополудні наші стежки.

- Ох, шановний мій друже,
та й як же ви зблідли й змарніли!

Чи важка ж то робота -
складати у віршах рядки?

**Вночі,
причаливши біля скелі Нючжу,
згадую древнє**

Ніч на річці західніше
скелі Нючжу.

Ні хмарини у небі
вітрець не несе.

У човні, зачудований,
тихо сиджу -

Юань Хун тут читав
генералові Се.

Міг би вірші і я
прочитати йому,

Але він не почує
мене крізь літа.

Що ж, вітрило удосвіта
я підніму,

Попливу і побачу,
як клен обліта...

Переклад Первомайського